

УДК 373.5.015.31:34

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-1(332)-140-154

Бабич Вячеслав Іванович,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

vjacheslav_vib@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-1439-7040>

Полулященко Юрій Михайлович,

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри олімпійського та професійного спорту, директор навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

spartak_lg@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4149-5500>

Дубовой Олександр Володимирович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальнохімічних дисциплін Інститут хімічних технологій Східнонаціонального університету імені В. Даля, м. Рубіжне, Україна.

davstrongman@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1536-8652>

Зайцев Володимир Олексійович,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету, м. Чернігів, Україна.

v.zaytsev@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-1176-4623>

Гордієнко Павло Юрійович,

викладач кафедри олімпійського та професійного спорту, аспірант; в. о. заступника директора з навчальної роботи навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

gordienkoravel611@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4614-3069>

Малькова Ярослава Павлівна,

викладач Донецького вищого училища олімпійського резерву ім. С. Бубки, м. Бахмут, Україна.

yase4ka2@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9126-9608>

Дубовой Володимир Володимирович,

викладач Рубіжанського індустріально-педагогічного коледжу,

м. Рубіжне, Україна.

i0990770862@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8166-6223>

**АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ
ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Сучасний темп життя, соціально-економічні перетворення, прагнення України стати Європейською державою вимагають від сучасної молоді людини високої соціальної мобільності. Виникає нагальна потреба швидко адаптуватись до нових умов життя, спрямованості особистості до максимальної самореалізації у суспільному житті тощо. Особливо складно в таких умовах повноцінно реалізуватись молоді, у якої наявні хронічні захворювання однієї або декількох систем одночасно (Бабич, 2016). Мова йде про досить вразливу категорію суспільства – студентів за станом соматичного здоров'я віднесених до спеціальної медичної групи.

Сучасні дослідження свідчать про погіршення здоров'я студентської молоді ще до вступу до університету (Fotynyuk, 2017). Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати обмеженість наукових робіт в контексті формування соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи. У зв'язку з цим, в нашому дослідженні ми спирались на наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених переважно в контексті питань організації процесу фізичного виховання студентів в сфері розкриття різних аспектів діагностики стану соматичного здоров'я та рухових якостей студентів СМГ, а також удосконалення процесу фізичного виховання студентів СМГ.

Гіпотеза: автори припускають, що визначення методики діагностики стану сформованості соціального здоров'я студентів СМГ дозволить здійснювати моніторинг його змін в динаміці (протягом року, курсів навчання). Що дозволить встановлювати вплив фізичного виховання на формування соціального здоров'я студентів СМГ (на дівчат та юнаків). Визначати напрямки удосконалення теоретичної, методичної та практичної складових фізичного виховання в зазначеному аспекті (з урахуванням психологічних особливостей дівчат і юнаків).

У свою чергу, це потребує:

- відбору найбільш оптимальних методів дослідження для оцінки рівня сформованості соціального здоров'я студентів СМГ за кожним окремим критерієм та відповідних до них показників (цьому передують: аналіз наукової літератури; визначення змісту поняття «соціальне

здоров'я студентів СМГ»; розробка критеріїв та показників соціального здоров'я студентів СМГ);

- здійснення аналізу навчальної програми з фізичного виховання для студентів спеціальної медичної групи, аналізу та узагальнення наукової літератури в зазначеному аспекті;
- визначення проблемних аспектів (недоліків програми з фізичного виховання) в контексті формування соціального здоров'я студентів СМГ;
- розробки рекомендацій щодо корегування змісту навчальної програми з фізичного виховання в контексті формування соціального здоров'я студентів СМГ.

Метою дослідження є: визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи; виявлення основних шляхів удосконалення навчальної програми з фізичного виховання для студентів спеціальної медичної групи.

В рамках експериментальної роботи приймали участь студенти спеціальної медичної групи загальною кількістю 320 респондентів (167 дівчат та 153 юнаки) 2-го курсу навчання у вищих навчальних закладах віком 18-19 років.

Визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи (враховуючи багатогранність даного феномену) потребувало розробки методики діагностики соціального здоров'я студентів СМГ. Що у своїй сукупності являє: наявність комплексу методів дослідження, визначення критеріїв та показників соціального здоров'я студентів СМГ. З сукупності існуючих методів дослідження було обрано: опитувальник потреби у досягненнях (за Ю. Орловим), опитувальник «ціннісні орієнтації» (М. Рокіча) для визначення рівня сформованості соціального здоров'я студентів СМГ за мотиваційним критерієм; опитувальник упевненості в собі (за Рейзас) та опитувальник нервово-психічної напруги (за Т. Немчін) для визначення рівня сформованості соціального здоров'я студентів СМГ емоційно-вольовим критерієм.

Для порівняння частотних розподілів між студентами (юнаками) та студентками (дівчатами) ми скористалися критерієм Пірсона χ^2 . Який дозволяє зіставити два емпіричні розподіли та зробити висновок про те, чи узгоджуються вони між собою (Паніотто & Максименко & Харченко, 2004).

Критерій Пірсона χ^2 обчислюється за формулою:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^l \frac{(N_{ij} - N_{ij}^0)^2}{N_{ij}^0},$$

де N_{ij} - емпірична частота,

N_{ij}^0 — теоретична частота, що обчислюється як

$$N_{ij}^0 = \frac{1}{N} N(x_i)N(y_j),$$

$N(x_i)$ — маргінали (підсумки) по X , $N(y_j)$ — по Y ,

N — загальна кількість об'єктів,

k — число рядків таблиці,

l — число стовбців.

Величина $f = (k - 1)(l - 1)$ називається числом ступенів свободи кореляційної таблиці.

Критичне значення критерію Пірсона χ_0^2 ($f=2$, $p \leq 0,05$) дорівнює 5,99; критичне значення критерію Пірсона χ_0^2 ($f=2$, $p \leq 0,01$) дорівнює 9,21; критичне значення критерію Пірсона χ_0^2 ($f=2$, $p \leq 0,001$) дорівнює 13,81. (Паніотто & Максименко & Харченко, 2004).

Для здійснення констатувального експерименту нами було визначено критерії та показники щодо сформованості соціального здоров'я студентів СМГ. *Перший критерій – мотиваційний* (визначається за *показниками* як: «прагнення студентів максимальної самореалізації у суспільному житті» та «ціннісне відношення до власного соматичного здоров'я»). *Другий критерій – емоційно-вольовий* (визначається за *показниками* як: «упевненість у собі», «нервово-психічна напруга»). Для визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів СМГ було розроблено відповідну методику, яка складається з сукупності опитувальників (зазначених у розділі «організація дослідження»).

Визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів СМГ за першим показником мотиваційного критерію відбувалось за допомогою опитувальника потреби у досягненнях за Ю. Орловим (Розов, 2005). Відповідно якого респонденти мали висловити власну думку щодо наявних у опитувальнику 22 тверджень. *В разі згоди з твердженням студенти мали поставити біля конкретного твердження «Так», якщо не згодні – «Ні».* В ході обробки результатів опитування було встановлено, що у відносно незначної кількості студентів СМГ (18,7% юнаків та 17,6% дівчат) відмічалась наполегливість у досягненні цілей (відповідає високому рівню потреби студентів у життєвих досягненнях). Значно більша кількість респондентів мали вище середнього (21,3% юнаків та 18,4% дівчат) та середній (27,2% юнаків та 26,7% дівчат) рівні потреби у досягненнях. Між тим, значна кількість студентів, як юнаків (19,5%) так і дівчат (21,1%), мали нижче середнього рівня потреби у досягненнях (за Ю. Орловим) та 13,3% юнаків та 16,2% дівчат взагалі не відчували такої потреби (низький рівень).

Наявність певних розбіжностей (на користь студентів-юнаків) обумовлені тим, що юнаки відчувають більшу відповідальність за матеріальне забезпечення майбутньої родини, а також потребу у подальшій самореалізації. Що притаманно менталітету Українців.

Для більш повного аналізу стану сформованості соціального

здоров'я студентів СМГ (за мотиваційним критерієм), на наш погляд, доцільно було встановити рівень відповідальності студентів за стан власного соматичного здоров'я. Оскільки недостатність (або зниження) такої відповідальності не сприяє повній самореалізації студентів у *теперішньому та майбутньому*. Визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів СМГ за другим показником мотиваційного критерію «ціннісне відношення до власного соматичного здоров'я» відбувалось шляхом використання методики «Ціннісні орієнтації» (за М. Рокіч). У відповідності до зазначеної методики студенти здійснювали ранжування списку запропонованих цінностей (присвоєння рангового номеру кожній з запропонованих в списку життєво значущих цінностей) з першого й по останнє місце відповідно.

В ході констатувального експерименту було встановлено: 15,8% юнаків та 16,3% дівчат розташували цінність «здоров'я» на першому місці (високий рівень сформованості мотиваційного критерію за даним показником); 12,7% юнаків та 14,2% дівчат присвоїли «здоров'ю» другий ранговий номер (вище середнього); 24,2% юнаків та більше двадцяти семи відсотків дівчат (27,5%) розташували дану цінність на третє місце (середній рівень); значна частина студентів обох статей (30,6% юнаків та 26,4% дівчат) визначили «здоров'я» в структурі життєвих цінностей на четверте або п'яте місце (нижче середнього); 16,7% юнаків та 15,6% дівчат розташували цінності «здоров'я» нижче п'ятого місця (низький рівень мотивації до відновлення та зміцнення власного соматичного здоров'я засобами фізичного виховання).

В ході аналізу отриманих результатів було встановлено, що переважна більшість студентів СМГ (76,4% юнаків, 82,1% дівчат), які в списку цінностей на перше місце поставили «здоров'я», мали хронічні захворювання двох та навіть трьох систем одночасно. В свою чергу, це дозволяє констатувати, що лише при відчутних проблемах у стані соматичного здоров'я більшість студентів СМГ високо оцінюють цінність здоров'я.

Також відзначимо, що кількість студентів, в яких було встановлено високий рівень прагнення самореалізації, є близькою до кількості студентів, які високо оцінили здоров'я в структурі життєвих цінностей (з різницею – 2,9% у юнаків та – 1,3% у дівчат). Така співвідносність свідчить про те, що кількість студентів, які високо оцінюють власне соматичне здоров'я, корелюється з кількістю студентів, які прагнуть максимальної самореалізації у суспільному житті. Що, на наш погляд, підтверджує об'єктивність обраних показників мотиваційного критерію. За допомогою діаграми (дивись діаграму 1) можемо наочно відстежити подібні розбіжності за всіма рівнями одночасно (високим, вище середнього, середнім, нижче середнього та низьким).

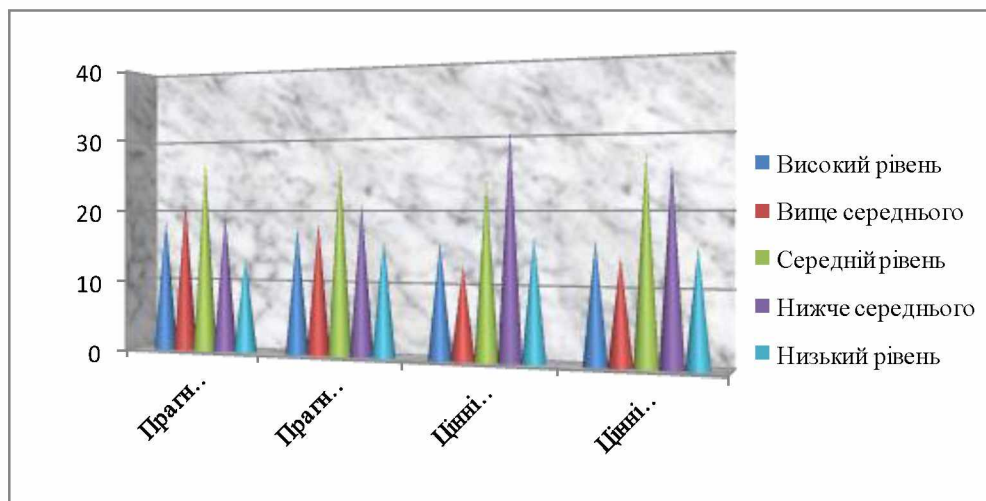

Рис. 1. Співставлення 1-го та 2-го показників мотиваційного критерію

Різниця (за рівнями) між юнаками та дівчатами за мотиваційним критерієм коливається від 0,5 до 3,4% максимального. Що також можемо констатувати як не значущі.

Визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів (за першим показником емоційно-вольового критерію) відбувалось за допомогою опитувальника упевненості в собі (за Рейзас) (Розов, 2005). Відповідно якого респонденти мали указати (за допомогою наведеного в опитувальнику коду), на скільки кожне з пропонуємих тверджень характеризує самих студентів. В ході аналізу опитувальників було встановлено, що 18,7% юнаків та 19,5% дівчат взагалі не відчувають впевненості в собі та власних можливостях (низький рівень). У 11,76% юнаків та 15,7% дівчат наявний нижче середнього рівня. 25,4% юнаків та 29,6% дівчат в цілому відчувають впевненість у власних можливостях (середній рівень), 21,1% юнаків, 16,4% дівчат мають вище середнього рівня за даним показником. Лише у 23,2% юнаків та 18,8% дівчат відмічався високий рівень впевненості в собі.

З вищезазначеного можемо бачити, що в цілому рівень впевненості у студентів-юнаків вище, а ніж дівчат (на 4,3% – високий рівень, на 4,7 – вище середнього рівня). Такі результати корелюються з отриманими результатами за першим показником мотиваційного критерію («прагнення студентів до максимальної самореалізації у суспільному житті»). Хоча відмінності між дівчатами та юнаками за даним показником (на користь юнаків) дещо нижчі від вище зазначених й коливаються на рівні: 1,1% – високий рівень; 2,9% – вище середнього.

Задля визначення рівня нервово-психічної напруги студентів СМГ ми використовували опитувальник нервово-психічної напруги за Т. Немчін (Розов, 2005). Студенти відповідали на питання у відповідності до зазначеної в опитувальнику інструкції. За допомогою опитувальника було встановлено, що досить значна кількість студентів СМГ (18,1%

юнаків та 20,7,2% дівчат) відчувають надмірну нервово-психічну напругу (низький рівень). Більше одинадцяти відсотків юнаків (11,5%) та 16,5% дівчат екстенсивну нервово-психічну напругу (нижче середнього рівня). Натомість більшість студентів 27,1% юнаків та 30,1% дівчат відчувають помірну нервово-психічну напругу (середній рівень). У 15,6% юнаків та 15,2% дівчат відмічається інтенсивна нервово-психічна напруга (нижче середнього рівня). У порівняно незначній кількості студентів (27,8% юнаків та 17,5% дівчат) наявна слабка чи детенізована нервово-психічна напруга (високий рівень сформованості емоційно-вольового компоненту за показником тривожності). За допомогою діаграми (дивись діаграму 2) вищезазначеного, можемо бачити, що кількість студентів СМГ, у яких встановлено надмірну чи екстенсивну нервово-психічну напругу, певним чином співвідноситься з отриманими результатами щодо першого показника емоційно-вольового критерію (впевненість студентів у власних можливостях) з різницею від 0,2% до 4,6% у юнаків та 0,5% до 0,8% у дівчат. Таким чином, можна констатувати, що взаємозалежність рівня нервово-психічної напруженості та впевненості у власних можливостях (у собі) є більш помітною у дівчат ніж у юнаків.

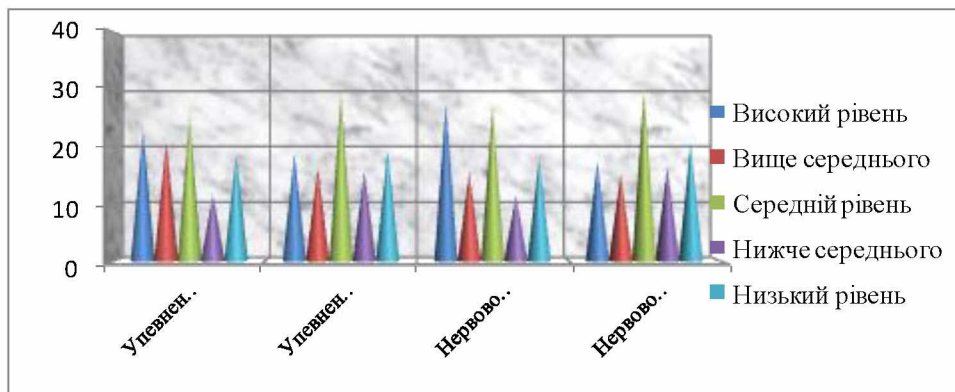

Рис. 2. Співставлення 1-го та 2-го показників емоційно-вольового критерію

Співставлення (в ході аналізу результатів констатувального експерименту) отриманих даних (узагальнення за усіма показниками мотиваційного та емоційно-вольового критеріїв) дозволило констатувати: *по-перше*, більш ніж у третини студентів СМГ (35,2% юнаків та 38% дівчат) наявний низький та нижче середнього рівні сформованості соціального здоров'я. Що свідчить про переважно недостатній рівень сформованості соціального здоров'я студентів СМГ; *по-друге*, між студентами-юнаками та студентками наявні певні розбіжності. За допомогою діаграми (дивись діаграму 3) можемо бачити, що студентів-юнаків з високим рівнем сформованості соціального здоров'я на 3,8% більше ніж студенток.

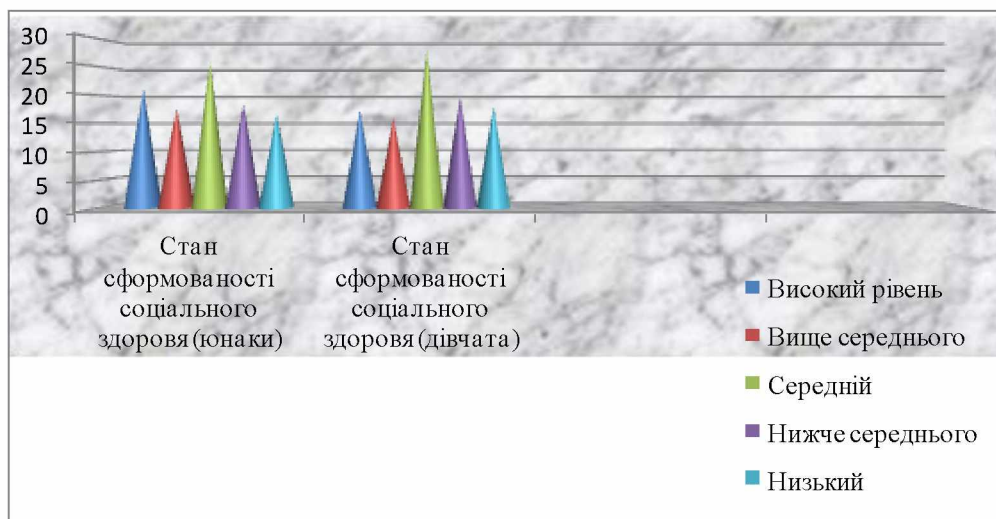

Рис. 3. Співставлення загального стану сформованості соціального здоров'я між юнаками та дівчатами

За іншими рівнями (вище середнього, середній, нижче середнього, низький) такі розбіжності становили від 0,5 до 3,5. Позитивна перевага дівчат над юнаками (на 3,5%) становили лише стосовно наявності середнього рівня сформованості соціального здоров'я.

Разом з тим, зауважимо, що при порівнянні отриманих даних (студентів-юнаків та студенток) було встановлене значення критерію $\chi^2_{\text{емп}}$ менше критичного значення 5,99. Отже відмінності між розподілами юнаків та дівчат за рівнями сформованості в них соціального здоров'я є незначущі ($p > 0,05$).

Аналіз отриманих результатів за *мотиваційним критерієм* дозволяє констатувати недостатність обізнаності значної частини студентів СМГ (як дівчат так і юнаків) щодо значущості систематичного підвищення власного соціального здоров'я. Наявність у більшості студентів СМГ заниження цінності «здоров'я» також свідчить про недостатню спрямованість фізичного виховання в зазначеному контексті.

Отримані результати (щодо сформованості *емоційно-вольового критерію* соціального здоров'я студентів СМГ) свідчать, що значна кількість дівчат та юнаків не відчувають впевненості в собі. Наявність у багатьох студентів нервово-психічної напруги також негативно впливає на ступінь впевненості майбутніх фахівців у власних можливостях. У зв'язку з цим, значна кількість студентів з відхиленнями у стані соматичного здоров'я відчуває певну соціальну неповноцінність. Це може впливати на заниження самооцінки студентами СМГ.

Отримані нами результати стосовно рівня *нервово-психічної напруги* (емоційно-вольовий критерій) студентів СМГ свідчать про необхідність створення комфортних умов на заняттях з фізичного виховання. Також про потребу використання інноваційних підходів щодо

організації процесу фізичного виховання студентів СМГ з метою зняття (мінімізації) нервово-психічної напруги студентів та підвищення рівня впевненості у власних можливостях.

Багаторічні спостереження авторів статті свідчать про застарілість підходів щодо організації фізичного виховання студентів СМГ. Наявні підходи, що залишились у спадок Україні від радянського союзу (й характерні «муштрою» по відношенню до студентів) негативно впливають як на психологічний стан особистості, так і на бажання студентів (дівчат і юнаків) відвідувати заняття (Бабич & Полулященко & Дубовий & Павлюк, 2017).

Наявність отриманих (в ході констатувального експерименту) результатів спонукали нас до аналізу змісту програми з фізичного виховання для студентів СМГ. Аналіз навчальної програми з фізичного виховання для студентів СМГ показав, що її зміст майже не передбачає розгляду (в межах теоретичної підготовки студентів) питань як в контексті сутності соціального здоров'я, так й стосовно можливостей його підвищення. Відсутні рекомендації щодо впровадження інновацій з питань підвищення рівня соціального здоров'я студентів (з урахуванням психологічних особливостей дівчат та юнаків). Це свідчить про застарілість змісту навчальної програми з фізичного виховання, а саме її теоретичної, методичної та практичної складових. В свою чергу, S. Iermakov, M. Cieślicka, R. Muszkieta наголошуючи на урахуванні мотивації досягнення успіху студентів переконливо засвідчують потребу зорієнтованості фізичного виховання й в контексті формування соціально здорової молоді (Iermakov & Cieślicka & Muszkieta, 2015). В окремих роботах також зауважується на необхідності оновлення змісту освіти, форм і методів роботи з фізичного виховання з орієнтацією на оздоровчу спрямованість відповідних занять (Fotyonyuk, 2017).

Спираючись на зазначені вище дослідження та досвід авторів статті, визначимо рекомендації щодо удосконалення навчальної програми з фізичного виховання для студентів СМГ. Що сприяли б підвищенню рівня їх соціального здоров'я. Визначені нами рекомендації полягають у наступному:

По-перше, теоретичну складову фізичного виховання доцільно скорегувати шляхом доповнення елективного компоненту навчальної програми з фізичного виховання. Зміст теоретичної складової програми має передбачати розкриття можливостей фізичного виховання в контексті формування мотивації студентів до зміцнення власного соціального здоров'я (формування впевненості у собі, підвищення цінності «здоров'я», прагнення до особистісної та професійної самореалізації, зниження нервово-психічного напруження).

Зміст теоретичної складової програми доречно доповнити наступними питаннями:

- сутності соціального здоров'я;

- значення сформованості соціального здоров'я для особистості з відхиленнями у стані соматичного аспекту здоров'я;

- розкриття можливостей підвищення рівня соціально здоров'я в межах фізичного виховання (в навчальній та позанавчальній діяльності).

По-друге, методична підготовка з фізичного виховання має передбачати оволодіння студентами СМГ наступними вміннями: самостійно здійснювати діагностику власного соціального здоров'я; складати та корегувати індивідуальну оздоровчу програму з урахуванням потреби систематичного підвищення власного соціального здоров'я.

По-третє, практична частина фізичного виховання має базуватись на компетентнісних засадах. Передбачати оволодіння студентами практичними вміннями в контексті підвищення соціального здоров'я протягом життя (з максимальною націленістю на розкриття власного потенціалу в усіх сферах соціального середовища). Організація практичної підготовки з фізичного виховання має передбачати: застосування інноваційних технологій, спрямованих на підвищення рівня соціального здоров'я студентів СМГ (з урахуванням психологічних особливостей дівчат і юнаків); формування ціннісного ставлення до власного здоров'я; підвищення рівня потреби у досягненнях; зниження рівня нервово-психічної напруги; упевненості у власних можливостях.

По-четверте, самостійна робота (з фізичного виховання) студентів СМГ має спрямовуватись на розвиток креативного мислення в контексті пошуку шляхів удосконалення та систематичного виконання власної програми оздоровлення, підвищення рівня соціального здоров'я.

Висновки:

1) Розроблена методика діагностики соціального здоров'я студентів СМГ дозволяє: відстежувати зміни у стані соціального здоров'я в динаміці; розробляти та корегувати індивідуальну оздоровчу програму студента(ки) (з урахуванням його зміни протягом навчального року, та всього періоду навчання у вищі); удосконалювати теоретичну, методичну та практичну складові процесу фізичного виховання в зазначеному контексті (з урахуванням психологічних особливостей дівчат і юнаків);

2) Встановлено, що основною причиною недостатнього рівня сформованості соціального здоров'я значної частини студентів СМГ (35,2% юнаків та 38% дівчат) є: недостатність зорієнтованості теоретичної, методичної та практичної підготовки з фізичного виховання в даному напрямі;

3) Результати дослідження свідчать про необхідність внесення корективів (змін) до навчальної програми з фізичного виховання (для студентів СМГ) зі спрямованістю на підвищення в них рівня: потреби у досягненнях; ціннісного ставлення до власного здоров'я; упевненості у власних можливостях; зниження рівня нервово-психічної напруги. Існує наявна потреба у корекції процесу організації фізичного виховання зі студентами СМГ, що передбачатимуть застосування інноваційних

технологій, спрямованих на підвищення рівня соціального здоров'я студентів СМГ;

4) Результати дослідження засвідчують, що запропонована методика діагностики стану сформованості соціального здоров'я студентів СМГ (а також запропоновані рекомендації щодо удосконалення навчальної програми з фізичного виховання) сприятимуть оптимізації процесу формування соціального здоров'я студентів СМГ у вищі.

Список використаної літератури

- 1. Бабич В. І.,** Онучак Я. С., Зубюк Л. В. Розкриття можливостей формування соціального здоров'я старших підлітків у навчальному та позанавчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки.* 2016. № 4 (31). С. 134–141.
- 2. Fotynyuk V. G.** Determination of first year students' physical condition and physical fitness level. *Physical Education of Students.* 2017. № 3 (21). P. 116–120.
- 3. Fotynyuk V. G.** On health protection and health related physical culture trainings of first year students. *Physical education of students.* 2017. № 1 (21). P. 17–21.
- 4. Миколайович В. В.,** Ярмошук О. О. Соціокультурні принципи в сучасній науці та освітніх технологіях фізичної культури. *Scientific Journal «ScienceRise».* 2016. № 3/5(20). [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://osjournal.org>.
- 5. Бойчук Ю. Д.** Духовно-філософський аспект різних систем фізичного виховання. *Матер. VII Міжнар. наук.-метод. конф. «Актуальні проблеми розвитку традиційних і східних єдиноборств»* (22 лютого 2013). Харків: ХАВВ МВС України, 2013. С. 97–101.
- 6. Kenioua M.,** Boumasjed A. E. Sport and mental health level among university students. *Physical Education of Students.* 2016. №3 (20). P. 39–42.
- 7. Бабич В. И.** Инновационные подходы к оцениванию знаний будущих педагогов в контексте формирования социального здоровья учащихся общеобразовательных учреждений. *Инновационные образовательные технологии.* 2014. №1 (37). P. 24–28. Минск.
- 8. Бабич В. І.,** Полулященко Ю. М., Дубовий О. В., Павлюк О. М. Проблема формування соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи в ракурсі реформування системи освіти. *Молодь і ринок.* 2017. №11 (154). С. 56–67. Дрогобич: Дрогобиц. держ. пед. ун-т імені Івана Франка.
- 9. Паніотто В. І.,** Максименко В. С., Харченко Н. М. Статистичний аналіз соціологічних даних. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 270 с.
- 10. Фізичне** виховання. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Київ, 2003.
- 11. Iermakov S. S.,** Cieślicka M., Muszkieta R. Physical culture in life of Eastern-European region students: modern state and prospects of development. *Physical Education of Students.* 2015. №6 (19). P. 16–30.

References

- 1. Babych, V. I.,** Onuchak, Ya. S. & Zubak, L. V. (2016). Rozkryttia mozhlyvostei formuvannia sotsialnoho zdorovia starshykh pidlitkiv u navchalnomu ta pozanavchalnomu protsesi zahalnoosvitnikh navchalnyh zakladiv [Disclosure of opportunities for the formation of social health of older adolescents in the educational and extracurricular process of secondary schools]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Pedagogichni nauky*, 4 (31), 134-141 [in Ukrainian].
- 2. Fotynyuk, V. G.** (2017). Determination of first year students' physical condition and physical fitness level. *Physical Education of Students*, 3 (21), 116-120.
- 3. Fotynyuk, V. G.** (2017). On health protection and health related physical culture trainings of first year students. *Physical education of students*, 1 (21), 17-21.
- 4. Mykolaiovych, V. V. & Yarmoshchuk, O. O.** (2016). Sotsiokulturni pryntsypy v suchasni nauki ta osvitykh tekhnolohiiakh fizychnoi kultury [Sociocultural principles in modern science and educational technologies of physical culture]. *Scientific Journal «ScienceRise»*, 3. Retrieved from <https://osjournal.org> [in Ukrainian].
- 5. Boichuk, Yu. D.** (2013). Dukhovno-filosofskyi aspekt riznyh system fizychnoho vykhovania [Spiritual and philosophical aspect of different systems of physical education]. *Mater. VII Mizhnar. nauk.-metod. konf "Aktualni problem rozvytku tradytsiinykh i skhidnykh iedynoborstv"* (pp. 97-101). Kharkiv: HAVV MVS Ukrainy [in Ukrainian].
- 6. Kenioua, M. & Boumasjed, A. E.** (2016). Sport and mental health level among university students. *Physical Education of Students*, 3 (20), 39-42.
- 7. Babych, V. I.** (2014). Innovatsyonnye podhody k otsenivaniiu znaniy budushchikh pedagogov v kontekste formirovaniia sotsialnoho zdorovia uchashchihsia obshcheobrazovatelnykh uchrezhdenyi [Innovative approaches to assessing the knowledge of future teachers in the context of the formation of social health of students of secondary schools]. *Innovatsyonnye obrazovatelnye tekhnologii*, 1 (37), 24-28 [in Russian].
- 8. Babych, V. I.,** Poluliashchenko, Yu. M., Dubovy, O. V. & Pavliuk, O. M. (2017). Problema formuvannia sotsialnoho zdorov'ia studentiv spetsialnoi medychnoi hrupy v rakursi reformuvannia systemy osvity [The problem of forming the social health of students of a special medical group in the perspective of reforming the education system]. *Molod i rynek*, 11 (154), 56-67. Drohobych: Drohobychs. derzh. ped. un-t imeni Ivana Franka.
- 9. Paniotto, V. I.,** Maksymenko, V. S. & Harchenko, N. M. (2004). Statystychnyi analiz sotsiologichnykh danykh [Statistical analysis of sociological data]. Kyiv: Vyd. dim „KM Akademiia” [in Ukrainian].
- 10. Fizyчне vyhovannia. Navchalna prohrama dlia vyshchyh navchalnyh zakladiv Ukrainy III-IV rivniv akredutatsii** [Physical Education. Curriculum for higher educational institutions of Ukraine of III-IV levels of accreditation]. (2003). Kyiv [in Ukrainian].
- 11. Iermakov, S. S.,** Cieślicka, M. & Muszkieta, R. (2015). Physical culture in life of Eastern-European region students: modern state and prospects of development. *Physical Education of Students*, 6 (19), 16-30.

Бабич В. І., Полулященко Ю. М., Дубовой О. В., Зайцев В. О., Гордієнко П. Ю., Малькова Я. П., Дубовой В. В. Аналіз стану сформованості соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи та шляхи удосконалення навчальної програми з фізичного виховання

Мета: визначення стану сформованості соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи; виявлення основних шляхів удосконалення навчальної програми з фізичного виховання для студентів спеціальної медичної групи.

Матеріали: Дані констатувального експерименту було зібрано за допомогою комплексу методів дослідження: закритий опитувальник потреби у досягненнях (за Ю. Орловим), опитувальник «ціннісні орієнтації» (М. Рокіча), опитувальник упевненості в собі (за Рейзас); опитувальник нервово-психічної напруги (за Т. Немчін).

Результати: розроблено та апробовано авторську методику визначення рівнів сформованості соціального здоров'я студентів спеціальної медичної групи. З'ясовано, що більш ніж у третини студентів СМГ (35,2% юнаків та 38% дівчат) наявний низький та нижче середнього рівні сформованості соціального здоров'я. Встановлено, що відмінності (за рівнями сформованості соціального здоров'я) між юнаками та дівчатами (на користь студентів-юнаків) є не значущі. Наводиться авторське визначення поняття «соціальне здоров'я студентів спеціальної медичної групи», критерії та показники соціального здоров'я студентів СМГ.

Висновки: розроблена методика діагностики соціального здоров'я студентів СМГ дозволяє: відстежувати зміни у стані соціального здоров'я в динаміці; розробляти та корегувати індивідуальну оздоровчу програму студента(ки) (з урахуванням його зміни протягом навчального року, та всього періоду навчання у вищі); удосконалювати теоретичну, методичну та практичну складові процесу фізичного виховання в зазначеному контексті (з урахуванням психологічних особливостей дівчат і юнаків). Встановлено, що основною причиною недостатнього рівня сформованості соціального здоров'я значної частини студентів СМГ (35,2% юнаків та 38% дівчат) є: недостатність зорієнтованості теоретичної, методичної та практичної підготовки з фізичного виховання в даному напрямі. Результати дослідження свідчать про необхідність внесення корективів (змін) до навчальної програми з фізичного виховання (для студентів СМГ) зі спрямованістю на підвищення в них рівня: потреби у досягненнях; ціннісного ставлення до власного здоров'я; упевненості у власних можливостях; зниження рівня нервово-психічної напруги. Існує наявна потреба у корекції процесу організації фізичного виховання зі студентами СМГ, що передбачатимуть застосування інноваційних технологій, спрямованих на підвищення рівня соціального здоров'я студентів СМГ.

Ключові слова: соціальне здоров'я, студенти, спеціальна медична група, фізичне виховання, методика діагностики.

Бабич В. И., Полулященко Ю. М., Дубовой А. В., Зайцев В. А., Гордиенко П. Ю., Малькова Я. П., Дубовой В. В. Анализ сформированности социального здоровья студентов специальной медицинской группы и пути совершенствования учебной программы по физическому воспитанию

Цель: определение состояния сформированности социального здоровья студентов специальной медицинской группы; выявление основных путей совершенствования учебной программы по физическому воспитанию для студентов специальной медицинской группы.

Материалы: Данные констатирующего эксперимента были собраны с помощью комплекса методов исследования: закрытый опросник потребности в достижениях (по Ю. Орловым), опросник «ценностные ориентации» (М. Рокича), опросник уверенности в себе (по Рейзас) опросник нервно-психического напряжения (по Т. Немчин).

Результаты: разработана и апробирована авторская методика определения уровней сформированности социального здоровья студентов специальной медицинской группы. Выяснено, что более чем у трети студентов СМГ (35,2% юношей и 38% девушек) имеется низкий и ниже среднего уровни сформированности социального здоровья. Установлено, что различия (по уровням сформированности социального здоровья) между юношами и девушками (в пользу студентов-юношей) не значимы. Приводится авторское определение понятия «социальное здоровье студентов специальной медицинской группы», критерии и показатели социального здоровья студентов СМГ.

Выводы: разработана методика диагностики социального здоровья студентов СМГ позволяет отслеживать изменения в состоянии социального здоровья в динамике; разрабатывать и корректировать индивидуальную оздоровительную программу студента (ки) (с учетом его изменения в течение учебного года, и всего периода обучения в высшие) совершенствовать теоретическую, методическую и практическую составляющие процесса физического воспитания в указанном контексте (с учетом психологических особенностей девушек и юношей). Установлено, что основной причиной недостаточного уровня сформированности социального здоровья значительной части студентов СМГ (35,2% юношей и 38% девушек) являются: недостаточность ориентированности теоретической, методической и практической подготовки по физическому воспитанию в данном направлении. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости внесения коррективов (изменений) в учебной программы по физическому воспитанию (для студентов СМГ) с направленностью на повышение в них уровня: потребности в достижениях; ценностного отношения к собственному здоровью; уверенности в собственных возможностях; снижение уровня нервно-психического напряжения. Существует имеющаяся потребность в коррекции процесса организации физического воспитания со студентами СМГ, предусматривающие применение инновационных технологий, направленных на повышение уровня социального здоровья студентов СМГ.

Ключевые слова: социальное здоровье, студенты, специальная медицинская группа, физическое воспитание, методика диагностики.

Babych V., Poluliashchenko Iu., Dubovoi O., Zaitsev V., Gordiyenko P., Malkova Ja., Dubovoi V. Analysis of the State of Formation of Social Health of Students of the Special Medical Group and Ways of Improvement of Physical Education Training Program

Goal: establishment and implementation of comparative analysis levels of formation of social health of students of a special medical group; identifying the main pathways of improving the curriculum in physical education for students of a special medical group.

Materials: Ascertaining experiment data was collected with the help of complex research methods: closed questionnaire for achievement needs (by Yu. Orlov), questionnaire «value orientations» (M. Rokich), self-confidence questionnaire (by Reisas); questionnaire of neuro-psychic tension (by T. Nemchin).

Results: was developed and tested the author's methodology of determination of levels of formation of social health of students of a special medical group. Found out, that more than a third of students of a special medical group (35,2% young men та 38% young women) have low and below average levels of formation of social health. Installed, that differences (for levels of formation of social health) between boys and girls (for the benefit of young students-boys) are not significant. Was given author's definition of the concept «social health of students of a special medical group», criteria and indicators of social health of students of a special medical group.

Conclusions: developed methodology for social health of students of a special medical group diagnostics allows: track changes in a state of social health in the dynamics; develop and adjust the individual wellness program of the student (considering its changes during the school year and the entire period of study in higher education); to improve the theoretical, methodological and practical components of the process of physical education in the specified context (taking into account the psychological characteristics of girls and boys). Installed, that is the main reason of insufficient level of formation of social health of a large proportion of students of a special medical group (35,2% boys and 38% girls) is: insufficiency of orientation of the theoretical, methodological and practical training of physical education in this direction. The results of the study testify about the need of making adjustments (changes) to the curriculum of physical education (of students of a special medical group) with a focus on raising their level: the need for achievement; value attitude to their own health; confidence in their own capacity; lowering the level of neuro-psychic stress. There is a need in correction of process of organization of physical education of students of a special medical group, that will predict application of innovative technologies, aimed at raising the level of social health of students of a special medical group.

Key words: social health, students, special medical group, physical education, diagnostic technique.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2020 р.

Прийнято до друку 27.01.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.